

Verslag van het colloquium

“5 jaar Geschillenkamer”

2 september 2024

Inleiding

Op 2 september 2024 organiseerde de Gegevensbeschermingsautoriteit (GBA) een evenement ter gelegenheid van het vijfjarige bestaan van de Geschillenkamer.

Als orgaan van de GBA draagt de Geschillenkamer een grote verantwoordelijkheid voor het toezicht op de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Zij heeft tot taak tussenbeide te komen om de regels te doen naleven in zaken die bij haar aanhangig worden gemaakt op basis van een klacht of een inspectie uitgevoerd op eigen initiatief van de GBA. Daartoe beschikt de Geschillenkamer over de bevoegdheid om diverse corrigerende maatregelen en administratieve boetes op te leggen. Sinds de benoeming van haar voorzitter Hielke Hijmans, heeft de Geschillenkamer circa 700 beslissingen genomen.

Dit evenement had als doel de kennis over de Geschillenkamer en haar beslissingen te bevorderen. Het legde zich toe op institutionele en procedurele vraagstukken zoals het rechterlijk toezicht en de Europese samenwerking, en de belangrijkste juridische ontwikkelingen in de beslissingen van de Geschillenkamer. Tenslotte wierp het evenement een blik op de toekomst van de Geschillenkamer, die in het voorjaar van 2025 overgaat van een collegiaal model met externe leden naar een model met een alleen-zetelende directeur die wordt bijgestaan door experts. Bovendien moet rekening worden gehouden met de evoluerende juridische context, en met nieuwe wetgeving zoals de “DMA”, de “DSA” en de “AI Act”.

De GBA verwelkomde tijdens het evenement Hielke Hijmans (Voorzitter van de Geschillenkamer), Anne-Marie Witters (dienstdoende voorzitter Marktenhof), Yves Poulet (Emeritus Hoogleraar UNamur en Extern Lid van de Geschillenkamer), Brendan Van Alsenoy (Plaatsvervangend afdelingshoofd “Policy and Consultation” bij de EDPS), Peter Craddock (Partner bij Keller & Heckman) en Elke Cloots (Partner bij Demos Public Law en advocate van de GBA).

Dit verslag heeft tot doel en een overzicht te bieden van de thema's die tijdens dit verrijkende evenement aan bod kwamen.

Inhoudstafel

Toespraak Hielke Hijmans (Voorzitter van de Geschillenkamer van de GBA)	3
Thema 1 : De Geschillenkamer en rechtsstaat of de Rule of Law.....	5
Thema 2: Maatschappelijke impact en prioriteiten.....	6
Thema 3 : Europa en België	7
Thema 4: De toekomst	8
Rechterlijk toezicht (Anne-Marie Witters)	9
De bijdrage van de Geschillenkamer aan de evenwichtsoefening tussen vrijheid van meningsuiting versus privacy (Yves Poullet)	11
Europese samenwerking: van wederzijdse bijstand tot geschillenbeslechting (Brendan Van Alsenoy).....	13
Verwezenlijkingen van de Geschillenkamer (Peter Craddock)	15
De Geschillenkamer en de Grondwet (Elke Cloots)	17
Paneldiscussie	19

Toespraak

Hielke Hijmans - Voorzitter van de Geschillenkamer van de GBA

Dames en heren, leden van het Marktenhof, Het is een eer u welkom te heten op dit colloquium dat wij organiseren ter ere van het 5-jarig bestaan (en een beetje) van de Geschillenkamer.

Er is alle reden stil te staan bij dit moment. De Geschillenkamer van de GBA is in de afgelopen jaren een gevestigd instituut geworden.

Het succes van deze bijeenkomst bewijst dit. Sold out! Volzet, een mooi Vlaams woord trouwens, en dat binnen het uur! Wij zijn nog ver uit de buurt van het succes van Taylor Swift, maar we komen eraan.

Een gevestigd instituut, en dus is er ook een boekje op de markt gekomen met vijf jaar van onze jurisprudentie, al mogen wij dit officieel – aldus het Marktenhof in zijn rechtspraak - geen jurisprudentie noemen. De Geschillenkamer is immers geen rechter; ik kom daarop terug.

De Geschillenkamer is wel een gevestigd instituut, met zes vaste uitgangspunten vastgelegd in de Beheersplannen van de GBA :

- (1) een inhoudelijke filosofie, waarbij rekening wordt gehouden met verschillende maatschappelijke belangen,
- (2) laagdrempelige rechtsbescherming,
- (3) onpartijdigheid,
- (4) doeltreffendheid,
- (5) transparantie, en
- (6) samenwerking.

In het kort, geen ivoren toren en geen privacy-fundamentalisten.

Bij de werkzaamheden legt de Geschillenkamer zowel de nadruk op het garanderen van een hoge juridische kwaliteit als op een selectieve aanpak.

De hoge kwaliteit staat voorop: kwaliteit als conditio sine qua non voor autoriteit en geloofwaardigheid.

Selectiviteit: de Geschillenkamer behandelt eenvoudiger zaken via de zogenoemde “light-procedure” en zij seponereert verschillende typen zaken vanwege een gebrek aan strategisch belang. Daarbij geldt als caveat dat de eisen die het Marktenhof stelt en ook het Europees recht (in het bijzonder, maar niet louter voor grensoverschrijdende zaken) de marges voor selectief optreden beperkt maken.

Een gevestigd instituut, maar geen rustig bezit: We kunnen niet op onze lauweren rusten.

De opbouw van de Geschillenkamer was een geslaagd avontuur, maar de toekomst biedt vele onzekerheden. De onzekere toekomst zal vanmiddag nog zeker aan de orde komen.

Over avontuur gesproken: het was een collectief avontuur, met zes externe leden (hier allen aanwezig), excellente juridisch adviseurs en een zeer betrouwbare en behulpzame griffie. En verder een team van zeer goede advocaten, vooral voor de verdediging bij het Marktenhof, en, last but not least, nauwe samenwerking met collega's binnen de GBA; immers, de Geschillenkamer is slechts 1 van de vijf organen.

Was het makkelijk? Nee. Op vele momenten dacht ik: WELCOME TO THE REAL WORLD, bijvoorbeeld:

- wanneer het Marktenhof de kwaliteit van onze beslissingen onvoldoende achtte;
- wanneer de partijen in een geding en hun advocaten de integriteit van de Geschillenkamer ter discussie stelden; of
- wanneer onze ambities moesten worden bijgesteld, als gevolg van een wezenlijk tekort aan resources.

In mijn korte terugblik staan twee woorden centraal: **ambitie** en **bescheidenheid**.

De Geschillenkamer heeft ambitie getoond, met gedurfde, kwalitatief sterke, maar ook realistische beslissingen, bijvoorbeeld in het doopdossier, bij de doorgifte van belastinggegevens naar de Verenigde Staten (FATCA) en in het AdTech dossier, beter bekend als IAB Europe.

We waren ook ambitieus in het Europese discours. We verzekerden een consistente aanpak, zoals door de AVG voorgestaan, en probeerden invloed te hebben op de besluiten van het Europees Comité voor Gegevensbescherming (EDPB) inzake de grote technologiebedrijven.

En we zijn ook ambitieus waar het transparantie betreft: alle beslissingen zijn gepubliceerd, om de impact van ons werk te verzekeren, en ook om de belastingbetaler te tonen waar zijn geld naar toe gaat.

Bescheidenheid is een noodzakelijke karaktertrek, uiteraard en allereerst vanwege het strenge rechterlijk toezicht van het Marktenhof. Volgens het AVG-evaluatierapport van de Europese Commissie (25 juli, COM(2024) 357 final) heeft België het hoogste percentage geslaagde beroepen in de gehele Unie, namelijk 39%.

Als voorbeeld noem ik de geldboete, geen doel op zich, maar wel een wezenlijk element van effectieve handhaving. In alle lidstaten moeten autoriteiten vergelijkbare sancties voor inbreuken op de AVG kunnen opleggen, en boetes moeten ook nog eens doeltreffend en afschrikwekkend zijn. Het is ook om die reden dat de GBA een cassatieberoep heeft ingesteld tegen een beslissing van het Marktenhof die de geldboete terugdraaide tot 1 Euro, hetgeen noch doeltreffend noch afschrikwekkend lijkt.

Maar bescheidenheid is ook het gevolg van een structureel tekort aan middelen; dit heeft tot grote achterstanden geleid. Dit is voor niemand goed: daarom hebben we de

ambitie om gedifferentieerder te werk te gaan en het gebruik van de ten gronde procedure te beperken tot grotere zaken.

Zij die onze website volgen zullen zien dat het percentage schikkingen en light-beslissingen toeneemt. En het totale aantal beslissingen ook (700 +).

Bescheidenheid is ook noodzakelijk vanwege de inherente beperkingen van het organisatiemodel van de GBA. Door de constructie met wettelijk gescheiden bevoegdheden van de organen van de GBA, beoordeelt het Marktenhof de Geschillenkamer de facto als een juridisdictioneel orgaan, wat we niet zijn zoals ik al zei, met alle procedurele beperkingen van dien, bijvoorbeeld wanneer we na een vernietiging moeten oordelen met gebod van 'andere zetelsamenstelling' of een tweede voorbeeld - strenge saisinevereisten als ware het een burgerlijke procedure waar niet ultra petita kan worden onderzocht. Het Marktenhof benadrukt tegelijk steeds dat we een overheid zijn, en dus bijvoorbeeld ook een boeteformulier moeten hanteren.

Dit dubbele keurslijf is naar mijn idee inherent aan het organisatiemodel van de Wet tot oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit (WOG), bemoeilijkt de effectieve uitvoering van de verplichtingen die de AVG aan de toezichthouders oplegt, en miskent potentieel de opzet van de Europese wetgever.

Ik meen dat reflectie over dit organisatiemodel zeker nodig is de komende jaren.

Ik wil u verder meenemen in het avontuur van de Geschillenkamer – inclusief de toekomst - aan de hand van een aantal thema's. Deze thema's komen zeker terug in de loop van deze namiddag, in de bijdragen van de excellente sprekers.

Thema 1 : De Geschillenkamer en rechtsstaat of de Rule of Law

In de laatste jaren staat het functioneren van de rechtsstaat steeds meer onder druk. De onafhankelijke rechtspraak staat in meerdere EU-lidstaten ter discussie in het publieke debat. Aan die discussie doe ik niet mee. Daarvoor is het behoud en beschermen van de rechtsstaat te belangrijk.

Onze rol als onafhankelijke toezichthouder is bij te dragen aan het geloof in die rechtsstaat. Door in alle onafhankelijkheid te doen waarvoor we zijn aangesteld: sterke en geloofwaardige beslissingen te nemen, zodat we laten zien dat we ons mandaat, gebaseerd op artikel 8.3 van het EU Handvest, de AVG en de WOG, kunnen waarmaken.

Een sterke GBA en Geschillenkamer zijn daarvoor cruciaal. We moeten niet bang zijn te trancheren en de grondrechten van burgers te beschermen, ook wanneer dat ongemakkelijk is. We moeten ook niet bang zijn te accepteren dat we in sommige zaken onvoldoende houvast hebben om sancties op te leggen, in alle onpartijdigheid en onafhankelijkheid.

Geachte leden van het Marktenhof, wij zullen uw rechtspraak nooit bekritisieren, maar we proberen wel te overtuigen, dat onze taak specifiek is, ter bescherming van fundamentele rechten en dat het grote aantal zaken waarin we moeten trancheren

het soms moeilijk maken om de hoogste procedurele waarborgen te bieden. Ons vakgebied, de bescherming van persoonsgegevens, is geen hogere wiskunde. We zullen steeds moeten afwegen tussen verschillende belangen, en voor die afweging hebben we discretionaire ruimte nodig.

In onze verdediging voor het Marktenhof stelt zich steeds de vraag of de volle rechtsmacht van het Marktenhof meebrengt dat dit Hof onze discretionaire toetsing overdoet. Ik vind dat dit de uitzondering zou moeten zijn.

Leden van het Marktenhof, helaas heeft mw Verbruggen zich moeten afmelden, maar dat doet niets aan mijn vreugde dat u, voorzitter Witters, hier aanwezig bent en ons zult toespreken. Ook dat kan uiteraard ongemakkelijk zijn.

Privacy-advocaten, waarvan er hier veel aanwezig zijn: uiteraard is het uw rol uw cliënt zoveel mogelijk te beschermen. Maar de vraag doet zich voor of we op enigerlei wijze nutteloze procedurele disputen kunnen vermijden en de geschillen focussen op hetgeen waarvoor de Geschillenkamer is bedoeld, namelijk geschillen *tussen* partijen, niet geschillen tussen een partij en de Geschillenkamer?

Ik ben heel blij met deze bijeenkomst, omdat het ons allen in staat stelt in dialoog te treden, over onze verschillende rollen. In onze interne gesprekken spraken we wel over een Judicial Dialogue, wanneer de Geschillenkamer met versterkte argumenten een nieuwe beslissing neemt, na vernietiging van een eerdere beslissing door het Marktenhof.

De Geschillenkamer vervult, als orgaan van de GBA, een rechtsstatelijke taak. De Geschillenkamer heeft vergaande bevoegdheden. Bij de uitvoering van die bevoegdheden behoort ook een verantwoordingsplicht. Ik wees al op het belang van publicatie van beslissingen. Soms bedienen we ons ook van de actieve communicatie over beslissingen, via persberichten, interviews of op de sociale media. Ik weet dat daar veel kritiek op is, de Geschillenkamer moet immers onpartijdig zijn. Ik meen echter dat een verstandig gebruik van communicatiemiddelen niet alleen een manier is om impact te hebben, en daarmee onze taak als toezichthouder uit te voeren maar het is ook een middel om ons te verantwoorden.

Een verdere vorm van verantwoording zou zijn om uitleg te geven over onze beslissingen aan de volksvertegenwoordiging, bijvoorbeeld in de Commissie Justitie, uiteraard met behoud van volledige onafhankelijkheid.

Thema 2: Maatschappelijke impact en prioriteiten

Het bruggetje naar het tweede thema “maatschappelijke impact en prioriteiten” is gemakkelijk gemaakt.

Ik herhaal mijn eerdere stelling, dat de Geschillenkamer als sanctieorgaan wel rechterlijke kenmerken heeft, maar geen rechter is. De effectiviteit van optreden is een voorwaarde voor het succesvol uitvoeren van de taak. Om die reden speelt de mogelijkheid te seponeren om beleidsmatige redenen een belangrijke rol. De

maatschappelijke impact is een belangrijk criterium om al dan niet tot een schikking over te gaan, of om een zaak al dan niet ten gronde te behandelen.

Om de effectiviteit te verhogen zetten we ook steeds meer in op het instrument schikking.

Hoe moet de Geschillenkamer prioriteiten stellen?

Er doet zich daarbij een wezenlijk dilemma voor: in het stelsel van de AVG – en van de WOG – heeft de klager een centrale rol. Deze centrale rol is recentelijk nog weer bevestigd door het Hof van Justitie in het Schufa-arrest, waar het Hof benadrukt dat de klachtenprocedure niet te vergelijken valt met die van een petitie.

Dit is de sterkte van het systeem dat overeenkomstig het EU Grondrechtenhandvest de burger “empowerment” verleent, om een mooi Engels woord te gebruiken. “Mondigheid” is één van de mooiere vertalingen die ik vond, hetgeen ook betekent dat we iedere klacht serieus moeten nemen.

Tegelijkertijd is dit de zwakte van het systeem. Hoe te voorkomen dat de Geschillenkamer en de GBA meer in het algemeen, en onze Europese homologen, machines wordt voor klachtafhandeling, en eigen initiatief van de toezichthouder op de tweede plaats komt. Alleen te gebruiken als er ruimte is.

Met dit dilemma worstelt de Geschillenkamer al sinds het begin en de oplossing was vaak van alles een beetje te doen, of positiever gesteld, het belang van de verschillende typen procedures te erkennen.

Hoewel de middelen gegroeid zijn, worden prioriteiten steeds belangrijker. Het gaat voor de Geschillenkamer immers om impact op de bescherming van persoonsgegevens in een steeds complexere omgeving. Uiteraard had u verwacht dat ik op enig moment de AI-Act zou noemen. Bij deze!

Thema 3 : Europa en België

Het recht op recht op eerbiediging van privéleven is opgenomen in artikel 22 van de Belgische Grondwet. Op EU-niveau staat niet alleen het constitutioneel karakter van het recht vast, maar heeft ook de toezichthouder een grondwettelijke verankering, in artikel 8 van het Handvest en artikel 16 van het EU Werkingsverdrag. Dit artikel 16 bepaalt ook dat de regels over gegevensbescherming op EU niveau worden vastgelegd. De nationale wetgever heeft zijn bevoegdheid verloren, tenzij hij een mandaat van Europa heeft gekregen om bepaalde specifieke regels te stellen.

In deze context is de Geschillenkamer ook een orgaan van een Europese toezichthouder, die ervoor moet zorgen dat de AVG volledig wordt nageleefd, desnoods door met de AVG strijdig nationaal recht buiten toepassing te laten.

Ook wijs ik er graag op dat de GBA lid is van het EDPB, hetgeen betekent dat we als Geschillenkamer gehouden zijn richtsnoeren en adviezen van het EDPB toe te passen. Dergelijke soft law is bindend voor ons, doch niet noodzakelijkerwijs voor maatschappelijke partijen over wie wij oordelen.

Op operationeel niveau speelt Europa een grote rol, in de vele grensoverschrijdende zaken waar wij betrokken zijn; dit is een niet altijd even zichtbaar onderdeel van ons werk, maar wel zeer belangrijk, en niet alleen waar het de verwerkingen door de Big Tech betreft.

Een nieuwe complexiteit dient zich aan: gaan grensoverschrijdende en nationale procedures uiteenlopen, na de inwerkingtreding van de EU-procedureverordening, die zich nu in het stadium van de trilog bevindt? Wat betekent dit voor de afhandeling van zaken? Dit is 1 van de vele onzekerheden voor de toekomst.

Thema 4: De toekomst

De nieuwe GBA-wet brengt een aantal fundamentele wijzigingen aan, die in mei 2025 effectief worden. Het collegiale model wordt vervangen door een alleensprekend directeur die niet alleen expert gegevensbescherming moet zijn, maar ook magistraat. Degenen die de adviezen van de GBA hebben gelezen begrijpen dat deze wijzigingen niet tot groot enthousiasme hebben geleid bij de GBA, en zeker niet bij mij. Ik herhaal, zonder in detail te treden: een toezichthouder staat onder toezicht van een rechter, maar is zelf geen rechter. Het Marktenhof heeft dit zo ook bevestigd.

Het einde van de collegiale besluitvorming vindt plaats tegen de achtergrond van een steeds complexer technologisch en wettelijk kader.

Een paar voorbeelden:

- De wet maakt sinds kort mogelijk dat belanghebbenden zich mengen in de procedure bij de Geschillenkamer.
- Met de vermoedelijke inwerkingtreding van de EU-procedureverordening worden nieuwe stappen in de procedure toegevoegd voor grensoverschrijdende zaken, en gaan de nationale en grensoverschrijdende procedure potentieel verder uiteenlopen.
- De Geschillenkamer zal noodzakelijkerwijs ook op delen van andere wetgeving moeten toezien, voortvloeiend uit het Digital Package van de EU. Ik noem de Dataverordening, de Digitale Dienstenverordening en, nogmaals, de AI Act.
- Om dit in goede banen te leiden zal de samenwerking met andere Belgische toezichthouders mogelijk een deel van de procedure worden. Die andere toezichthouders in het Digital Package zullen vermoedelijk ook informatie aanleveren in individuele zaken.
- Los van dit wettelijk kader ontwikkelt de technologie zich. De Geschillenkamer zal zich ook moeten buigen over de toepassing van AI, in de context van de AVG.

Tegen deze achtergrond doet zich de vraag voor of het “Belgische model” met autonome organen – en een soort van machtenscheiding binnen 1 organisatie - nog een lange houdbaarheid heeft.

Hiermee zal ik u nu niet vermoeien.

Tot slot, een woord van dank aan de sprekers voor hun bereidheid om vandaag hun ervaring en expertise met ons te delen.

Ik heb grote verwachtingen van deze middag en laat het woord nu aan anderen.

Als eerste spreker van de dag had de Geschillenkamer het genoegen **Anne-Marie Witters, dienstdoende voorzitter van het Marktenhof**, te verwelkomen. Mevrouw Witters lichtte het rechterlijk toezicht toe dat het Marktenhof uitoefent op de beslissingen van de Geschillenkamer van de GBA.

Het Marktenhof, opgericht bij wet van 25 december 2016, is een sectie van het Hof van Beroep te Brussel, met nationale bevoegdheid. Het oordeelt in eerste en in laatste aanleg over beroepen tegen beslissingen van verscheidene toezichthouders, waaronder de BMA, FSMA, BIPT, CREG, en de GBA. Tussen 2020 en 2024 heeft het Marktenhof al 74 arresten gewezen inzake beslissingen van de Geschillenkamer, waarvan 20 in het gerechtelijk jaar 2023-2024, wat ongeveer de helft van het totale aantal van arresten van dat jaar uitmaakt.

Mevrouw Witters besprak ook de invloed van het Europese recht op de werking van de Geschillenkamer, die voornamelijk Europese regelgeving, zoals de AVG, toepast. Het rechterlijk toezicht op de beslissingen van de Geschillenkamer is voorzien in artikelen 58.4 en 78 van de AVG. Verder onderhoudt het Marktenhof een dialoog met het Hof van Justitie via prejudiciële verwijzingen en omdat de arresten van het Hof van Justitie een kompas vormen inzake gegevensbeschermingsrecht en de ontwikkeling ervan.

Mevrouw Witters benadrukte dat de Geschillenkamer geen administratieve rechtbank is, maar een orgaan van een administratieve overheid dat de bevoegdheid heeft om administratieve sancties/boetes met een strafrechtelijk karakter op te leggen. Beroep tegen haar beslissingen is mogelijk binnen een termijn van dertig dagen na kennisgeving van een beslissing. Daarbij kunnen niet alleen personen die rechtstreeks betrokken waren bij de zaak, maar ook derden met een persoonlijk belang, beroep aantekenen.

Het toezicht van het Marktenhof op de beslissingen van de Geschillenkamer, zoals vastgelegd in artikel 108 van de WOG, betreft een controle op de regelmatigheid en de wettigheid, zonder inmenging in de beleids- of opportuniteitskeuzes van de Geschillenkamer. Het gaat hierbij, onder andere, om een controle op de naleving van de formaliteiten en voorwaarden die opgelegd worden door de wet en de beginselen van behoorlijk bestuur zoals de rechten van de verdediging en de motivatieplicht. Hoewel er in de beginperiode van de Geschillenkamer vaker beslissingen werden vernietigd, is dit aantal in het laatste gerechtelijk jaar gedaald.

Tot slot wees mevrouw Witters op enkele sterke punten van de Geschillenkamer en de GBA, zoals de laagdrempelige en snelle klachtenprocedure, het krachtdadig beleid en de voortdurende interactie die een evolutie in het gegevensbeschermingsrecht bevorderen. Tegelijk wees zij op mogelijke verbeterpunten (de lege ferenda), zoals het door elkaar halen van “vervolgende” (Inspectiedienst) en “rechtsprekende” (Geschillenkamer) instanties van de GBA en de versnippering van het toezicht in

België. Zij benadrukte verder dat instrumenten van het Europese recht zoals de DMA, DSA en de AI Act in de toekomst een steeds grotere rol zullen spelen.

De bijdrage van de Geschillenkamer aan de evenwichtsoefening tussen vrijheid van meningsuiting versus privacy

Yves Poulet – lid van de Geschillenkamer, hoogleraar en erector van UNamur, lid van NaDi

Yves Poulet, lid van de Geschillenkamer van de GBA, hoogleraar en erector van UNamur, en lid van het interdisciplinair NaDi instituut (UNamur), was aanwezig op het colloquium om een uiteenzetting te geven over de bijdrage van de Geschillenkamer in de evenwichtsoefening tussen vrijheid van meningsuiting en privacy. Hij begon met te onderstrepen dat deze twee grondrechten gelijkwaardig zijn en dat het ene niet boven het andere prevaleert, waardoor de Geschillenkamer een vaak delicate afweging moet maken tussen met elkaar concurrerende rechten, belangen en vrijheden.

De emeritus hoogleraar sprak over het onderscheid dat de Geschillenkamer en de Europese jurisprudentie maken tussen de vrijheid van meningsuiting van de persuitgever - de waakhond van de democratie - en die van de zoekmachine. Deze twee spelers worden beschouwd als afzonderlijke verwerkingsverantwoordelijken, met verschillende verplichtingen, aangezien de persuitgever verantwoordelijk is voor de initiële publicatie van de informatie, terwijl zoekmachines slechts de reikwijdte van de initiële publicatie vergroten door deze gemakkelijker toegankelijk te maken.

Yves Poulet verduidelijkte ook het verschil tussen het recht op digitale vergetelheid en het recht op verwijdering van links, twee verschillende maar complementaire concepten. Het recht op verwijdering van links is van toepassing op zoekmachines en heeft tot doel zoekresultaten te verwijderen die zijn gekoppeld aan de gegevens van een persoon, zonder dat dit gevolgen heeft voor het oorspronkelijke artikel, dat nog steeds beschikbaar is op de site van de uitgever. Anderzijds heeft het recht op digitale vergetelheid rechtstreeks betrekking op persuitgevers en houdt het, waar van toepassing, de anonimisering of pseudonimisering van gegevens in artikels in.

Wat betreft de balans tussen vrijheid van meningsuiting en privacy voor persuitgevers, legde Yves Poulet uit dat de Geschillenkamer de criteria toepast die zijn vastgelegd in de jurisprudentie van het HvJ-EU en het EHRM, in het bijzonder die van het Hurbain-arrest, om te bepalen of een inmenging in de privacy noodzakelijk is in een democratische informatiemaatschappij. Hij wees erop dat persuitgevers, in tegenstelling tot zoekmachines, een dubbele taak hebben: enerzijds nieuws verspreiden en anderzijds archieven bewaren, die essentieel zijn voor de plicht tot gedenken. Zo oordeelde de Geschillenkamer dat de loutere wens van een betrokkene om zijn verleden te wissen niet voldoende is om het wijzigen van archieven te rechtvaardigen en dat elke beperking van de toegang van het publiek tot deze archieven moet worden gerechtvaardigd met dwingende redenen. Yves Poulet wees erop dat de Geschillenkamer bij deze afweging bijzondere aandacht besteedt aan een aantal factoren, zoals de gegevensbron (als de gegevens openbaar zijn), de rol die de betrokkene in het openbare leven speelt, de specifieke categorieën van verwerkte gegevens, en de tijdsfactor.

Een ander belangrijk aspect van de toespraak van Yves Poullet betrof de verruiming van het begrip journalist in bepaalde beslissingen van de Geschillenkamer. Deze ruimere interpretatie, gebaseerd op Europese jurisprudentie, maakt het mogelijk om de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting zelfs voor actoren die geen professionele journalisten zijn, te waarborgen. Yves Poullet plaatst echter vraagtekens bij de grenzen van deze verruiming en vraagt zich af in hoeverre, bijvoorbeeld, bloggers de regels van de journalistieke ethiek moeten respecteren om deze bescherming te kunnen genieten.

Yves Poullet concludeerde dat de beslissingen van de Geschillenkamer over deze kwestie over het algemeen zowel in overeenstemming zijn met de rechtspraak van het HvJ-EU en het EHRM als met de EDPB-richtsnoeren. Hij merkte echter op dat sommige beslissingen innovatief en doortastend zijn, de belangen van de betrokkenen dienen en rekening houden met het algemeen belang en de democratie, maar niet altijd volledig worden aanvaard door het Marktenhof. Ten slotte betreunde Yves Poullet het aangekondigde verdwijnen van de externe leden van de Geschillenkamer, en wees hij erop dat dit de genuanceerdheid en de objectiviteit van de beslissingen zou kunnen ondermijnen.

Europese samenwerking: van wederzijdse bijstand tot geschillenbeslechting

Brendan Van Alsenoy – Deputy Head of Unit “Policy and Consultation”, EDPS

Wanneer dossiers betrekking hebben op grensoverschrijdende verwerkingen van persoonsgegevens is het van belang dat de Geschillenkamer nauw samenwerkt met andere Europese autoriteiten. Dit bevordert een uniforme en effectieve de handhaving van de AVG. **Brendan Van Alsenoy, adjunct-afdelingshoofd “Beleid en Advies” bij de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming (EDPS)**, gaf een presentatie over deze samenwerking.

Om te beginnen gaf Van Alsenoy een uitleg over het “één-loketmechanisme”, dat is vastgelegd in o.m. artikel 60 van de AVG. Deze procedure regelt de samenwerking tussen de leidende toezichthoudende autoriteit (van de hoofdvestiging verwerkingsverantwoordelijke) en de andere betrokken toezichthoudende autoriteiten. Daarnaast belichtte hij artikel 61 van de AVG, dat voorziet in het mechanisme van wederzijdse bijstand tussen de toezichthoudende autoriteiten. Dit mechanisme stelt hen in staat om elkaar te ondersteunen bij grensoverschrijdende zaken. Hij illustreerde de voorgaande artikelen aan de hand van twee zaken bij het Hof van Justitie van de EU: *IAB Europe t. GBA* (Zaak C-604/22) en *Facebook t. GBA* (Zaak C-645/19). In de tweede zaak oordeelde het HvJEU dat als uitgangspunt geldt dat de het doel van het “één-loketmechanisme” moet zijn om te proberen tot een consensus te komen. De leidende toezichthoudende autoriteit mag zich daarbij niet onttrekken aan de noodzakelijke dialoog en samenwerking. Terzelfder tijd oordeelde het Hof dat het “één-loketmechanisme” er niet toe mag leiden dat een nationale toezichthoudende autoriteit haar verantwoordelijkheden niet opneemt.

Hoewel het mechanisme van wederzijdse bijstand tot doel heeft de samenwerking tussen autoriteiten te verzekeren, zijn meningsverschillen over de interpretatie of toepassing van de AVG onvermijdelijk. Van Alsenoy verwees naar artikel 65 van de AVG, dat het mechanisme voor geschillenbeslechting tussen toezichthoudende autoriteiten vaststelt. In dat mechanisme kan het Europees Comité voor Gegevensbescherming (EDPB), waarin alle nationale gegevensbeschermingsautoriteiten en de EDPS vertegenwoordigd zijn, bindende besluiten nemen om dergelijke geschillen tussen autoriteiten op te lossen. Deze mogelijkheid is belangrijk voor de consistente toepassing van de AVG.

Ten slotte wierp Van Alsenoy een blik naar de toekomst van gegevensbescherming in de EU. Een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst is de “Procedural Regulation”, dat momenteel onderhandeld wordt door de Europese wetgever. Deze verordening zal aanvullende regels vaststellen om de procedure in grensoverschrijdende zaken beter te regelen. Het instrument zorgt, onder andere, voor geharmoniseerde ontvankelijkheidscriteria voor grensoverschrijdende klachten, procedurele rechten voor de partijen, en modaliteiten om geschillen te beslechten tussen de autoriteiten. Volgens Van Alsenoy zal de toekomst uitwijzen of de nieuwe

procedureregels een voldoende zullen zijn, dan wel dat er nood is aan bredere reflectie omtrent het handhavingsmechanisme van de AVG.

Peter Craddock, partner bij Keller & Heckman, gaf ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van de Geschillenkamer een overzicht van de verwezenlijkingen, de evolutie en de impact van haar beslissingen. Over het algemeen constateerde de advocaat een aanzienlijke vooruitgang in de vorm en de inhoud van de beslissingen, en met name een opmerkelijke verbetering qua helderheid en nauwkeurigheid, en een betere naleving van de procedures en de beginselen van behoorlijk bestuur. Hij waarschuwde echter voor het risico dat bepaalde beslissingen, waartegen geen beroep is aangetekend, referentiepunten kunnen worden voor toekomstige zaken, ondanks het gebrek aan consensus over de behandelde kwesties.

Peter Craddock deelde vervolgens zijn analyse van een aantal terugkerende kwesties waarover de Geschillenkamer regelmatig uitspraken doet, namelijk e-mailadressen, gegevensverwerking in de verkiezingscontext, DPO's (functionarissen voor gegevensbescherming) en cookies.

Over het steeds terugkerende onderwerp van e-mailadressen merkte de advocaat van Keller & Heckman op dat de Geschillenkamer vaak zaken behandelt die te maken hebben met het gebruik van e-mailadressen van ex-werknemers. Hij wees erop dat het van cruciaal belang is om een goed intern beleid te hebben voor het gebruik van e-mail en informatietechnologie, dat de Geschillenkamer van mening is dat e-mailboxen niet langer dan drie maanden na het vertrek van een ex-werknemer mogen worden bewaard (een standpunt dat volgens hem moeilijk te rijmen valt met de werkelijke noden van bedrijven) en dat verzoeken van ex-werknemers om toegang tot hun e-mails soms als buitensporig worden beschouwd.

Wat betreft verkiezingsaangelegenheden merkte de advocaat op dat de beslissingen van de Geschillenkamer betrekking hebben op de kwestie van het hergebruik van gegevens voor nieuwe doeleinden en de uitdagingen in verband met de verenigbaarheid van deze doeleinden met de redelijke verwachtingen van de betrokkenen. Het gebrek aan transparantie is hier ook een terugkerend probleem. Wat boeten betreft, wees hij erop dat deze niet alleen aan rechtspersonen maar ook aan natuurlijke personen kunnen worden opgelegd. Hij merkte op dat de Geschillenkamer de berekeningsformule van het EDPB op andere gebieden begint toe te passen, hoewel hierover nog vragen onbeantwoord blijven. Soms worden ook andere sancties opgelegd, zoals het bevel om de verwerking in overeenstemming te brengen, maar hij betreurde het dat de sancties worden opgelegd zonder precieze aanwijzingen over de te nemen maatregelen. Voor de overheid blijven sancties over het algemeen beperkt tot waarschuwingen of berispingen; in dit verband gaf hij aan dat de mogelijkheid om een zaak door te verwijzen naar het openbaar ministerie zelden wordt gebruikt of bekend wordt gemaakt.

Met betrekking tot DPO's merkte Peter Craddock op dat de Geschillenkamer in haar beslissingen geen voorkeur uitspreekt voor een interne of een externe DPO, maar dat deskundigheid op het gebied van gegevensbescherming essentieel is. Hij besprak de rol van de DPO bij een datalek, evenals kwesties in verband met belangenconflicten en werkdruk.

Wat betreft cookies betreurde Peter Craddock het dat over een aantal ingenomen standpunten, zoals de verplichting van identieke kleuren op banners en het strikte verbod op cookiewalls, nog geen beslissing was genomen op het moment van het colloquium. Hij plaatste ook vraagtekens bij de bevoegdheid van de Geschillenkamer om dit soort kwesties te behandelen, met name omdat de Geschillenkamer niet altijd onderzoekt of een gegevensverwerking daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. De advocaat voegde eraan toe dat de Geschillenkamer het mechanisme van de schikking vaak gebruikt in zaken in verband met cookies.

Tot slot belichtte Peter Craddock de impact van de beslissingen van de Geschillenkamer op Europees niveau, waarbij hij verwees naar drie zaken die aanleiding hebben gegeven tot prejudiciële vragen voor het Hof van Justitie van de Europese Unie: IAB Europe t. GBA van 7 maart 2024 (C-604/22), Belgische Staat t. GBA van 11 januari 2024 (C-231/22) en Proximus t. GBA van 27 oktober 2022 (C-129/21).

De Geschillenkamer en de Grondwet

Elke Cloots, Partner bij Demos Public Law en advocate van de GBA, docent Mediarecht aan de Universiteit van Antwerpen

Meester Elke Cloots, partner bij Demos Public Law en advocate van de GBA, gaf tijdens haar toespraak een analyse over enkele grondwettelijke aspecten die het functioneren van de Geschillenkamer beïnvloeden. De Belgische Grondwet heeft immers een belangrijk effect op de werking van de Geschillenkamer. De Geschillenkamer staat bij de uitvoering van haar taken voor de uitdaging om diverse juridische kaders – de Grondwet, Belgische wetgeving en Unierecht – op elkaar af te stemmen, hoewel deze niet altijd naadloos op elkaar aansluiten. Volgens meester Cloots is het dan ook geen verrassing dat er reeds procedures zijn, of zijn geweest, voor het Grondwettelijk Hof, waarin het Hof om verduidelijking werd gevraagd. Ze besprak vier van deze zaken.

Ten eerste besprak meester Cloots de bevoegdheidsverdeling. De klassieke visie hiervan stelt dat de federale overheid algemene regels opstelt betreffende de beperking van het recht op de eerbiediging van het privéleven, en daarop toezicht houdt. De deelstaten kunnen, met respect voor die algemene regels, aanvullende beperkingen aanbrengen binnen het kader van een aangelegenheid waarvoor ze bevoegd zijn. De deelstaten mogen dan (enkel) toezicht houden op hun eigen, specifieke gegevensbeschermingsregels. Volgens Cloots heeft het Grondwettelijk Hof deze klassieke visie echter verlaten. In een arrest uit 2023, oordeelt het Hof dat de deelstaten eigen toezichthoudende autoriteiten mogen oprichten die zowel toezicht houden op de algemene federale regelgeving, die als minimumregeling geldt, als op de specifieke en aanvullende deelstatelijke regels voor de verwerking van persoonsgegevens. In de betreffende zaak (arrest nr. 26/2023 van 16 februari 2023) oordeelde het Hof echter dat Vlaanderen geen eigen toezichthoudende autoriteit had die voldoet aan de vereisten van de AVG.

Daarnaast verwees meester Cloots naar een zaak over de taal van de procedure voor de Geschillenkamer, waarbij de beoordelingsruimte van de GBA om te bepalen in welke taal de procedure voor de Geschillenkamer moet worden gevoerd ter discussie staat. Deze zaak is nog hangende (Rolnr. 8110).

Een derde punt betrof een arrest waarbij het Grondwettelijk Hof (arrest nr. 5/2023 van 12 januari 2023) oordeelde dat ook derde belanghebbenden, die niet rechtstreeks betrokken waren bij een procedure voor de Geschillenkamer, beroep moeten kunnen aantekenen tegen de beslissingen van de Geschillenkamer. Dit arrest stelde een lacune in de wetgeving (WOG) vast, die later werd opgevuld door artikel 108 §3 van de WOG.

Tot slot besprak meester Cloots de uitzondering die de Belgische wetgever heeft gemaakt voor overheden, waardoor zij geen administratieve boetes kunnen krijgen voor inbreuken op de AVG. Deze uitzondering werd aangevochten door het Verbond van Belgische Ondernemingen, maar het Grondwettelijk Hof oordeelde dat het gerechtvaardigd is om een onderscheid te maken tussen overheden en andere

verwerkingsverantwoordelijken. Die mogelijkheid wordt bovendien expliciet aan de lidstaten geboden door art. 83 lid 7 AVG.

Meester Cloots concludeerde dat de samenloop van verschillende juridische kaders het werk van de Geschillenkamer aanzienlijk complexer maakt. Toch sloot ze af met een hoopvolle boodschap: de recente arresten van het Grondwettelijk Hof bieden duidelijke richtlijnen, waardoor de Geschillenkamer met hernieuwd vertrouwen haar taken kan uitvoeren.

Paneldiscussie

Ter afsluiting van het evenement vond een paneldiscussie plaats waarin vier sprekers met elkaar in gesprek gingen over actuele thema's die van invloed zijn op het werk van de Geschillenkamer. Deze discussie bood een waardevolle gelegenheid om uiteenlopende perspectieven te

belichten, waarbij het publiek kon genieten van de inzichten van de sprekers, ieder geïnspireerd door hun eigen expertise en ervaring.

Nieuwe procedures

Het eerste thema dat tijdens de paneldiscussie aan bod kwam, betrof de toekomstige "Procedural Regulation". Brendan Van Alsenoy had hier eerder al naar verwezen in zijn toespraak tijdens het eerste deel van het evenement. De sprekers benadrukten de noodzaak van regelingen op de grensoverschrijdende procedures en deelden hun inzichten over de mogelijke impact van deze nieuwe wet op het functioneren van de Geschillenkamer. Daarbij werd ook bezorgdheid geuit over de vraag of de "Procedural Regulation" tot gevolg zou kunnen hebben dat de nationale en grensoverschrijdende procedures verder van elkaar afwijken, en of dit mogelijk problematische gevolgen met zich mee zou brengen.

Het gesprek over deze procedures bracht bovendien de gerelateerde vraag naar voren of de nieuwe mogelijkheid voor derde belanghebbenden om zich te betrekken in de procedure bij de Geschillenkamer, deze onnodig complex zou maken, doordat partijen interventies van voorheen niet-betrokken derden zouden kunnen verwachten. De combinatie van de nieuwe WOG en de "Procedural Regulation" werd beschouwd als een aanzienlijke uitdaging voor de GBA

Priorisering

De deelnemers bespraken vervolgens hoe de Geschillenkamer haar prioriteiten beter zou kunnen definiëren in het licht van het groeiende aantal klachten en de beperkte middelen die zij tot haar beschikking heeft. Sommige sprekers waren van mening dat niet alle dossiers noodzakelijk door de Geschillenkamer moeten worden behandeld en benadrukten het belang van een constructieve dialoog met de verwerkingsverantwoordelijken. In het bijzonder werd aanbevolen vaker gebruik te maken van schikkings- en bemiddelingsmechanismen om lange en ingewikkelde procedures in minder belangrijke zaken te vermijden. Er werd echter op gewezen dat het recht om een klacht in te dienen bij de toezichthoudende autoriteit een recht is dat door de AVG wordt erkend en dat moet worden geëerbiedigd. De sprekers prezen

ook het gebruik van objectieve criteria door de Geschillenkamer bij het seponeren van zaken, vastgelegd in een beleid dat te raadplegen is op de website van de GBA, wat het mogelijk maakt om zaken goed te prioriteren.

De aard van de Geschillenkamer

De panelleden gingen vervolgens in op een terugkerend thema van de dag: de vraag in hoeverre de procedure voor de Geschillenkamer vergelijkbaar is met die van een rechtbank. De voorzitter had in zijn inleiding al verwezen naar rechtspraak waarin het Marktenhof oordeelt dat de Geschillenkamer geen rechtbank is, maar soms toch procedurele vereisten aan de Geschillenkamer oplegt die doen denken aan de procedure voor een rechtbank. De panelleden benadrukten eveneens dat de Geschillenkamer geen rechtbank is, maar erkenden dat bepaalde elementen wel vergelijkbaar zijn. Tijdens de discussie werden deze elementen verder verkend, om zo meer inzicht te verschaffen in zowel de aard van de procedure als die van de Geschillenkamer zelf.

De toekomst

Ter afsluiting van de discussie spraken de deelnemers over nieuwe regelgeving met betrekking tot onderwerpen die intrinsiek verband houden met gegevensverwerking, en die gevolgen kunnen meebrengen voor de behandeling van klachten door de Geschillenkamer. De sprekers wezen erop dat de Geschillenkamer ook toezicht zal moeten houden op bepaalde delen van andere wetgevingen die voortvloeien uit het Digital Package, en zal moeten samenwerken met andere Belgische toezichthouders, wat grote uitdagingen met zich meebrengt. Ook werd de impact van de AI Act op het werk van de Geschillenkamer besproken. Ten slotte bespraken de deelnemers het feit dat de Digital Services Act en de Digital Markets Act een grotere polyvalentie en een grondige kennis van verschillende rechtsgebieden zullen vereisen, met name van het economisch recht.